



Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>



Februar-marts 1972

Nr. 176-31. årgang

Af Ods herreds oldsaga

Af arkivar *P. K. Hofmansen*

ODS HERRED! Vi ser et land med havets blå bræmme omkring sig. Et såre skønt land med brede banker og dybt indskårne fjorde, kranset af fyrreskove. Vi ser mennesker, klædt i dyreskind, strejfer rundt, fisker og jagter overalt. Harpuner af ben borer sig i sælers kød, flintepile suser gennem luften, urokser segner. Et enkelt af disse store dyr undgår sine forfølgere og slæber sig ud i mosen for at dø i fred. Over 10.000 år senere sad den dræbende pil endnu i dyrets mørnede rester, da disse blev fundet i det lave terræn ved Vig.

Sekler svinder. Den fugtige luft over den salte fjord, vigerne og bankerne begynder at dirre af varme. De mørke fyrreskove fortrænges efterhånden af lyse ege- og hasselbevoksninger, men samtidig begynder landet at sænke sig, ganske langsomt, næsten umærkeligt fra år til år, men mærkbart i århundrenes løb. De lave steder oversvømmes. Mægtige egestammer visner og segner, den ene efter den anden, i det salte vand, som skyller ind om dem. Østers og musling breder sig, hvor urokserne græssede. Kæmpepegens ved sortner på vignerens bund.

Den strejfende samler, fisker og jæger søger sig fast boplads, mest ved de lune fjordes inderste vige, men også ude på landets yderste od, hvor Litorinahavet bruser mod strandens stene.

Vi ser disse mennesker smider tømte skaller,

gnavede ben og ødelagte redskaber i hob ved bopladsernes ringe grenflettede hytter. Hunde glammer mod fremmede, der nærmer sig hyttens åbning.

Vi hører rappe slag af sten mod sten. Det er flintens trods, som brydes under en regn af blålige gnister, der lyser mod et stærkt markeret ansigt. Materialet er hårdt, det flækkes og springer nemt, også hvor det ikke skal. Virkningen af hvert slag må i forvejen nøje overvejes. Mulighederne for og imod et godt resultat må på egne og tidligere generationers erfaringer beregnes. Følsomme fingre glider, næsten kærtegnende, langs flintepilens endnu takkede kant. Manden er et med øksen i sin hånd. Hele hans sjæl, hans viden, hans evner og kærlighed er lagt i dette arbejde. Øksen og manden er ét, medens kvinden ved hans side med nænsomme hænder former de skønneste kar af det blødeste ler, som nogen nogensinde æltede. Ravsmykket lyser med dunkel glød på hendes solbrunede bryst. Vi ser mange mennesker vandre ind over den smalle tange, som havet forlængst har dannet mellem bugt og fjord. Det er mærkelige mennesker. De roder i jorden, rids ved rids. De sår, og planter, hvis frø man selv har lagt i den sorte muld, gror og bærer aks med korn og avner. Man høster egen avl, byg og hvede. Kernerne grutes i gruttestenens hulning, medens

(Fortsættes side 7)



Medlemsblad

for

Dansk Slægtsgaardsforening

Redaktion:

Ib Paulsen

Carit Etlarsvej 32, 5000 Odense.

Telefon (09) 12 72 71

Artikler og billeder, læserbreve, juridiske spørgsmål og øvrige meddelelser til »Slægtsgaarden« sendes til redaktionen som forbeholder sig ret til at forkorte artikler og breve, som ønskes optaget i bladet.

Eftertryk efter ophavsretslovens bestemmelser.

★

Annoncøekspedition:

Agronom Hans Balle,
Hybenvej 27, 5260 Hjallesø.
Tlf. (09) 12 94 73

Alle henvendelser om annoncer rettes til annoncøekspeditionen.

★

Trykkeri:

Andelsbogtrykkeriet i Odense.

★

Distribution:

Klager over udeblivelse eller forsinkelse af bladet rettes til postvæsenet.

Henvendelse om ældre numre eller supplementsnumre og bilagsblade af »Slægtsgaarden« sker til annoncøekspeditionen.

Dansk Slægtsgaardsforening

Oprettet 5. juli 1941

Lær af fortiden – Lev i nutiden – Virk for fremtiden

Landsbestyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Chr. R. Christensen, (R) Badstrup, 5484 Uggerslev.

Tlf. (09) 85 11 49.

NÆSTFORMAND: Gårdejer Einer Petersen, Kikhavn, 3390 Hundested.

Tlf. (03) 33 71 49.

Gårdejer Jens Skau, (R) Nygård, 6533 Øster Lindet.

Tlf. (048) – 4 62 03.

Sognefoged, gårdejer Holger Grøntved, Mygdal, 9800 Hjørring.

Tlf. (08) 97 52 31.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby.

Tlf. (09) 39 13 17.

Hofjægermester Cederfeld de Simonsen, Erholm, 5560 Årup.

Tlf. (09) 43 10 91 (helst kl. 9–10).

Gårdejer H. Chr. Flytkjær, Rindom, 6950 Ringkøbing.

Tlf. (07) 32 03 72.

Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«, 6870 Ølgod.

Tlf. (05) 24 30 20.

Gårdejer Jens Bligaard, Oddense, 7861 Balling.

Tlf. (07) 58 21 11 – Oddense 11.

Gårdejer Harald Poulsen, Aspegård, 3752 Østerlars.

Tlf. (03) 99 80 30.

Sognefoged, gårdejer N. Sehested Knudsen, Holmstol, 8883 Gjern.

Tlf. Gjern (06) – 87 41 11 – 19.

Sognefoged, gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spentrup.

Tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Holger Buch Juul, Jægergaarden, Høllund, 7100 Vejle.

Tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Erik Strange, Øverup, 4800 Nykøbing F.

Tlf. (03) 83 92 12.

Gårdejer Jens P. Petersen, Farendløse, 4100 Ringsted.

Tlf. (03) 640 - 24.

Kommitteret:

Agronom H. Balle, Hybenvej 27, 5260, Hjallesø.

Tlf. (09) 12 94 73.

(De tre førstnævnte udgør landsbestyrelsens forretningsudvalg.)

Udvalgsformænd:

Slægtsgaardsarkivet: Forfatteren Salomon J. Frifelt, »Frifelt«, 6870 Ølgod. – Tlf. (05) 24 30 20.

Bladudvalget: Proprietær Bent Bjergskov, »Rosenlund«, 5350 Rynkeby. – Tlf. (09) 39 13 17.

Kassererkontor og medlemsforhold:

Fru Inger Hansen, Risbro 23, 2650 Hvidovre.

Tlf. (01) 78 31 54. (Helst før kl. 8).

Postgironummer 8 31 42.

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: Hammerichsgade 14 (2. sal t. h.), 1611 København V.

Tlf. (01) 11 67 20.

Ledere: Arkivarerne P. K. Hofmansen og genealog Annelise Alstrøm. (Træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14–17).

Foreningens revision:

Statsautoriseret revisor Kr. Foged, Rosenvængets Sideallé 8, 2100 København Ø. – Tlf. Øbro (01) 92 – 30 og Øbro (01) 92 – 5000.

Kontakt mellem land og by

Af arkivar *Anna Louise Alstrøm*

MED MELLEMRUM opstår diskussionen om den manglende forståelse mellem landboere og byboere med gensidige beskyldninger om den enes nedvurdering af den anden.

Oftentimes må man undre sig over disse påstande, især når man bag efter konstaterer, at samtlige diskussionens deltagere er født og de fleste også opvokset på landet. Man spørger da sig selv, om der virkelig er så lidt kontakt mellem hjemstavn og dem, der drog ud, at man allerede i første generation har mistet forståelsen af hinandens problemer.

Når det undertiden fremføres, at København er Danmarks største jyske by, er det ikke helt ved siden af, og byen ville i alle tilfælde, som alle andre danske byer, kun bevare en brøkdel af sit indbyggerantal, hvis man sendte alle dem, der har rod i en god dansk bondeslægt, ud på landet.

Nu er Slægtsgårdsforeningen ifølge sagens natur ikke det sted, man træffer flest københavnere, og dog kommer en stor part af de forespørgsler, Slægtsgårdsarkivet modtager, netop fra københavnere. Den store slægtshistoriske interesse, der med byboernes kortere arbejdstid er opstået de senere år, vil givet ikke gøre københavnernes besøg på Slægtsgårdsarkivet mindre fremover og da slet ikke med den fine placering, arkivet nu får, midt i Københavns centrum.

Når man på arkivet modtager disse københavnervesbesøg, må man tit ønske sig, at den førortalt kontakt mellem land og by var langt mere udbredt. Herigennem kunne mange slægtshistoriske problemer uden tvivl løses såvel for den ene som for den anden part, og ofte er det fristende at skabe denne kontakt gennem Slægtsgårdsarkivet.

Her skal fremføres nogle eksempler:

Fra Københavns omegn møder en ingeniørfrue med en slægtshistorisk undersøgelse, der viser, at en gren af hendes slægt er udgået fra »Gødgård« i Mygdal sogn, Hjørring amt, og spørger om denne gård eksisterer i dag, og om vi eventuelt har nogle oplysninger om den, eller billede af den.

Da den ene af de to »Gødgårde« efter vore optegnelser er en gammel slægtsgård, er det næsten givet, at gårdens ejer og arkivets gæst gensidig kunne have glæde af en brevudveksling. Gårdejeren kunne herigennem få oplysninger om slægten, der drog ud, og københavneren om gården og slægten, der blev hjemme.

Her er sagen næsten oplagt; men også i andre tilfælde kunne man etablere kontakt mellem in-

teresserede personer, selv om sagen som den efterfølgende ikke er lige så klart belyst.

En dame fra Hillerød henvender sig på arkivet med følgende spørgsmål: »I 1845 boede min slægt på en gård, der hed »Moesgård«, i Ikast sogn. I 1850 er gården ikke nævnt ved navn og min slægt er forsvundet fra sognet. Har De noget om denne gård, og eksisterer den i dag?« I arkivet har vi tilsyneladende ingen nærmere oplysninger om Moesgård, men kan kun konstatere, at en gård af det navn endnu findes i sognet. I et sådant tilfælde kunne jeg tænke mig, at arkivet, hvis den, der henvender sig, er medlem af slægtsgårdsforeningen, kunne give vedkommende navn og adresse på den »Moesgård« nærmestboende foreningsmedlem, fra hvem oplysninger om de stedlige forhold da kunne skaffes ved en skriftlig henvendelse.

Endelig kunne jeg tænke mig, at vi kunne benytte os af de lokalkendte foreningsmedlemmer, når vi på Slægtsgårdsarkivet falder over et »øde sogn«, d. v. s. et sogn, som arkivet ikke har en eneste oplysning fra. Her kan nævnes som eksempel Nr. Højrup sogn på Fyn, og for den sags skyld kan vi godt tage det tilliggende Uggerslev sogn med, idet der kun herfra findes oplysninger om »Petersminde«, mens vi fra nabosognet Skamby har en række gård- og slægtshistoriske oplysninger. Hvorfor denne store forskel?

Jeg er overbevist om, at der blandt foreningens medlemmer findes lokalkendte mænd eller kvinder, der kunne sende arkivet betydningsfulde oplysninger om nogle af de to sognes gårde og slægter. På samme måde ville man fra andre af arkivets »øde sogne« kunne indhente oplysninger til gavn for foreningens medlemmer og af historisk betydning for arkivet fremover.

Men hvordan ser slægtsgårdsforeningens medlemmer på de her stillede forslag? Er der mon interesse for en sådan kontakt land og by imellem, arkiv og medlemmer imellem?

Måske kunne man gennem *Slægtsgården* få disse spørgsmål nærmere belyst?

Anna Louise Alstrøm



Kapitelstaksterne for 1971

Kapitelstakstområder

	Kapitelstakster for byg pr. 100 kg
Sjælland og Møn	43,69 kr.
Lolland-Falster	43,84 -
Bornholms amtskommune	43,86 -
Fyns amtskommune	42,45 -
Sønderjyllands amtskommune	42,89 -
Vejle og Aarhus amtskommuner	43,76 -
Ribe og Ringkøbing amtskommuner .	44,02 -
Viborg og Nordjyllands amtskommuner	44,19 -
Hele landet	43,62 -

Bekendtgørelsen af 27. januar 1972 fra Danmarks Statistik var offentliggjort i Statstidende den 29. januar 1972 med følgende indledning:

I henhold til lov nr. 179 af 28. april 1971 om fastsættelse af kapitelstakster har Danmarks Statistik for året 1971 beregnet kapitelstakster for byg pr. 100 kg for de i loven fastsatte kapitelstakstområder. Kapitelstaksterne beregnes på grundlag af oplysninger fra erhvervsdrivende, der handler med korn.

I henhold til ovennævnte lov fastsættes kapitelstakster kun for byg pr. 100 kg. I loven er fastsat omregningsfaktorer, således at kapitels-

taksterne for byg pr. 100 kg kan omregnes til priser for rug, havre og hvede pr. 100 kg og til priser for rug, byg havre og hvede pr. gl. dansk tønde. For Sønderjyllands amtskommune kan der endvidere beregnes priser pr. hektoliter.

Ved lov nr. 179 af 28. april 1971 er der gennemført en ændring af kapitelstakstområderne, således at der i stedet for de tidligere 14 kapitels-takstkredse, som dels omfattede stifter og dels amtskredse, er foretaget sammenlægninger, hvorved antallet af kapitelstakstområder er reduceret fra 14 til 8.

Endvidere er fastsættelsen af kapitelstakster for rug, havre og hvede ophørt.

For hele landet har kapitelstaksterne for byg i årene 1965-70 været følgende:

1970....	43,35 kr.
1969....	43,71 -
1968....	39,93 -
1967....	47,67 -
1966....	48,10 -
1965....	45,50 -

H. Balle

Foreningsmeddelelser

Medlemskontingent for 1972

Når giroindbetalingskortet til kontingentindbetalingen for 1972 i nær fremtid modtages, bedes det benyttet straks for at undgå henlæggelse og forglemmelse. Det sparer tid, kontorarbejde, tryksager og porto at kunne undgå udsendelse af ekstrakrævning ved giroindkasseringskort.

Ændring af medlemmers navn eller postadresse

Hvor der sker ændring af postadresse eller navneændring, f. eks. ved generationsskifte, bedes dette meddelt til det stedlige postbud eller posthus, som udfærdiger en anmeldelse af ændringen til avispostkontoret i København, således at medlemsbladet bliver udsendt med rigtigt navn og adresse på trykt.

Samtidig bedes en meddelelse derom sendt til Slægtsgårdsforeningens Kassererkontor, Risbro 23, 2650 Hvidovre. Adresseændring kan skrives på girokuponens bagside.

Indmeldelse af nye medlemmer

Slægtsgårdsforeningens medlemmer bedes virke for tilgang af nye medlemmer til optagelse i stedet for den medlemsafgang der sker ved dødsfald, salg af slægtsgård o. l.

Navne og adresser bedes sendt til foreningens kassererkontor.

Årsmødet i Ringsted 1972

Årsmødet holdes i Ringsted lørdag den 27. og søndag den 28. maj.

Mødedagsorden, oplysninger om besøgssteder på årsmødeudflugten om søndagen og indmeldelsesblanket trykkes i »Slægtsgården« Nr. 177, som udkommer omkring 1. maj.

I Wild Westfyn før og nu

Tekst og billeder af *Lauge Poulsen*

»Pral ej af fædres ære, hver har blot sin. Kan du ej spænde buen, er det ej din«.

Med disse formanende ord slutter en beskrivelse af en meget stor vestfynsk slægt – en af landsdelens største. Slægten er »grundlagt« på den mellemste af de tre store bøndergårde, der tilsammen alene udgør det lille landsbysamfund Kærbyholm en kilometer nord for Indslev ved Middelfart.

Gården drives i dag af tiende generation af den samme slægt, det unge par *Åge* og *Grete Rasmussen*. Familien består desuden af parrets to børn, *Thomas* på halvandet år og *Sanne* på fire.

Da vi besøgte familien, led sønnen *Thomas* af halsbetændelse og var som følge deraf lidt pylret. Ellers er han en robust fyr med en massiv skikkelse og fyldt med gå-på-mod og narrestreger i sit lille lyskrøllede hoved.

Åge og Grete Rasmussen nærer den største tiltro til, at *Thomas* til sin tid vil følge familietraditionen op og videreføre den store og overordentlig veldrevne gård. Samtidig er det forældrenes håb, at han også vil efterleve slægtens motto, at man kun kan kalde buen sin, såfremt man er i stand til at spænde den.

Det har de ni tidligere bønder på den mellemste gård i Kærbyholm gjort – og den nuværende med – omend hver især på noget forskellig vis.

Den første var ubetinget den, der i ordets mest direkte betydning var dygtigst til at spænde buen.

Christen Andersen, som han hed, var landmandssøn fra Særslev og i 1656 giftede han sig med enken på gården i Kærbyholm.

To år senere, da treårs krigen mod svenskerne begyndte, indledte *Christen Andersen*, der i slægtsbogen beskrives som en stor og stærk kæmpe,



Slægtsgårdens stuehus, der er opført omkring år 1700.



Ovenstående skimtes de »kongelige« gulvbrædder i storstuen, hvor familien er samlet om orgelet.

egenhændigt en formidabel privat krig mod fjenden.

At dømme efter beskrivelserne i slægtsbogen siger hans bedrifter spartø til, hvad diverse westernhelte nogensinde har formået.

Først gravede han sine værdigenstande og penge ned i haven, hvorefter han omdannede gården til en interimistisk fæstning, der viste sig at være fuldstændig uindtagelig for svenskerne trods det, at Christen Andersen var eneste mand på »barrikaderne«. Christen Andersens gård i Kærbyholm var en af de få gårde på Vestfyn, som det ikke lykkedes fjenden at plyndre.

Fra skydeskår i bygningerne nedlagde han med sine bøsser og pistoler adskillige svenskere.

Konen sprang i brønden

Under en voldsom ildkamp – hedder det i slægtsbogen – indtraf der imidlertid en tragisk begivenhed, idet hans kone, der lå i barselsseng, blev så chokeret, at hun druknede sig i brønden. Selv slap han fra flere nærkampe med svenskerne med livet i behold.

En gang havde han været hos smeden og gik med et plovjern på ryggen, da han blev angrebet af en svensk rytter. Han forsvarede sig med plov-

jernet så godt, han formåede, indtil han fik lokket svenskeren ud i mosen, hvor han havde en bøsse skjult i et hult træ – og det blev fjendens skæbne.

En anden gang byttede den hårdhuede stamfader rollerne om og optrådte som røver overfor svenskerne. En højtstående svensk officer kom kørende til gården ledsaget af en halv snes soldater, som forgæves søgte at trænge gennem barrikaderne. Da skød Christen Andersen officeren, soldaterne flygtede og han tømte vognen for alt af værdi, hvorefter den blev skilt ad og smidt i et vandhul.

Svenskerne fik således ikke nogen hyggelig, fornøjelig og indbringende dansk bondegårdsferie i Kærbyholm.

Flid, dygtighed og interesse

Den nuværende bonde på den mellemste gård i Kærbyholm efterlever i lige så høj grad familiemottoet. Våbnene han benytter, hedder blot flid, dygtighed og interesse.

I 1937 købte faderen 12 jerseykvier. I dag har Åge Rasmussen – udelukkende på basis af disse kvier – ifølge de Fynske kontrolforeninger Fyns femte bedste jerseybesætning i gruppen for besætninger på 50 køer og opefter. Den består af ca. 140 dyr, hvoraf de 60 er malkekøer.

Der har altid været tradition for stort husdyrhold på gården, men i dag er hele driften af det 80 tdr. land store foretagende koncentreret om husdyrbrug.

Åge Rasmussen er imidlertid ikke alene en overordentlig dygtig landmand. Han er også en habil bygningshåndværker.

Indenfor de senere år har han egenhændigt opført en moderne svinestald og en bygning til den store, moderne maskinpark.

Bortset fra et enkelt afsnit er avlsbygningerne af nyere dato. Kun stuehuset og det nævnte afsnit er »originalt«. Det er opført omkring år 1700.

Naturligvis har stuehuset indvendig gennemgået flere moderniseringer i årenes løb, men storstuen, eller fremmed- og overstuen, som den også blev kaldt, er stort set bevaret i dens oprindelige skikkelse.

Kongelige gulvbrædder

Herom skriver forfatteren til slægtsbogen, *Fred. Kr. Rasmussen*, der var en bror til den nuværende ejers farfar:

– Mest af alt beundrer jeg gulvbelægningen i fremmed- og overstuen, der består af ni tommer brede og halvanden tomme tykke, omtrent kanstfrie fyrretræsplanker. Det var et gulv, som Prins Kristian (senere Kong Kristian IX) roligt kunne betræde, da han i 1848, som chef for hestegården fra sit kvarter i Indslev blev budt til Kær-

byholm til punchegilde af herregårdsskytterne, som lå indkvarteret der.

De »kongelige« gulvbrædder findes stadig i stuen og fremtræder lige så hvidskurede den dag i dag, som de sandsynligvis har gjort, da prinsen betrødte dem.

Som nævnt er det Åge Rasmussens håb, om Thomas vil føre familietraditionen videre og være landmand, hvilket har været langt den mest almindelige levevej for den såkaldte Kærbyholmer-slægts medlemmer.

Kun få gange er det sket, at en Kærbyholmer har svigtet landbruget til fordel for et andet erhverv.

EFTERLYSNING

På Lemvigegnen lå omkring 1880 en bondegård, som ingen ville købe på grund af spøgeri på gården.

En Thybo ved navn *Lars Hebsgård Pedersen* født 25/3 1853 i Odby sogn på Thyholm var ikke bange for sligt og købte derfor gården til en meget billig pris.

Spøgeriet var efter sigende rigtigt nok. Hver morgen, når Lars Pedersen og hans kone gik til stalden for at malke, mødte de ved stalddøren en ung pige med langt udslagen hår og med en strikke i hånden. Hun gik tværs gennem laden og forsvandt i en niche i muren. Denne daglige oplevelse gik efterhånden konen på, og Lars måtte flytte fra gården, som han imidlertid ikke kunne skaffe nogen køber til, og gården blev derfor nedrevet.

Hvor lå denne gård?

Hvor kom Lars Pedersen hen, og hvem var hans kone?

Findes der andre versioner af samme historie?

Mulige oplysninger bedes sendt til

Anna Louise Alstrøm

Slægtsgårdsarkivet.

ODS HERRED

(Fortsat fra forsiden)

får, svin og hornkvæg, som har ædt sig trinde i de sammenfiltrede skove og på de udstrakte strandenge, slagtes til livets opretholdelse. Landet har fået sine første bønder.

Vi ser disse mennesker tumle med de tunge-

ste sten fra mark og strand. Store dysser, nogle aflange, andre runde, og mægtige gravkamre, nogle enkelte, andre dobbelte, rejses i et antal af mindst fire snese rundt omkring, men mest på det storslåede landskabs højdedrag. Det er fællesgravenes folk, som er kommet ind i landet, men de efterfølges af enkeltgravenes mennesker, der fører heste og geder med sig. Med flintedolk ved siden finder dette folk efter døden hvile i simple stenkister på den åbne mark.

NYE MENNESKER kommer stadigvæk til, nye gravskikke også. Snart stiger sviende røg fra ligbål, snart hist, snart her, mod himlen. Atter jordes de døde i høje. Flere og flere af disse rejser sig, stadigvæk mest på landets ryg, der fra Draget mellem bugten og fjorden strækker sig mod nord og nordøst. Over det ganske land synes øjet efterhånden at kunne tælle over 600 større og mindre kuplede gravminder, smukke høje, hvis form giver synsranden en ny og endnu skønnere linje end før, især når solen synker i hav bag »Bjergene« og øerne derude i vest. En velstående befolkning i vævede dragter med strålende smykker og blinkende våben af bronze tilbæder den livgivende sol, hvis guldbelagte kultbillede som en sidste hilsen reflekterer det lys, som det selv symboliserer, inden det som offer til guderne synker ned blandt mosens mosklædte tuer.

Vi ser skibe med stærkt opadbøjet stævn glide forbi ude på fjorden. Mange skibe sejler forbi, men andre lægger til ved åsens fod. Linjer og form fæstner sig i hukommelsen og ristes til evig amindelse i rå kampesten på marken. De lange sørejsers tid er begyndt. Skibene bringer bud fra fjerne egne og medfører de mærkeligste ting. Et hårdt metal, der ikke irrer sig grøn som broncen, men derimod ruster sig rød som det rødeste sand, bliver kendt. Det er fortrinligt egnet til brugsgenstande og våben, men der er ikke så let at forme som den bløde bronze, der dog efterhånden helt fortrænges.

Billedet sløres. Det er, som en skygge lægger sig over landet, dets befolkning og dens sysler i den kommende tid. Vel hører vi jern, der klinger mod jern, og kastespyd med jernod hviner gennem luften, men hvor bor hin tids mennesker? De er næppe blevet færre, siden bronzealderhøjene rejstes, men ændrede gravskikke og redskabernes forgængelighed synes at udslutte deres spor.

I jernalderens halvmørke sporer vi dog en mærkelig uro rundt om. Det synes, som dønninger af mægtige folkebevægelser ude i den store verden også sætter ind mod dette fjerne lands kyster. Fremmede tungemål høres, og højst besynderlige, gennemsigtige bægre og perler samt runde guldstykker med præg af stolte profiler og løjerlige tegn dukker op og henlægges endog hist og her i

de døde grave. Det er, som landets ro er brudt. Snart høres om strandhugst rundt om ved kysterne. Voldelig færd hører til tidens uorden, men nu stævner stolte snekker, bemandet med skægede mænd med drab, plyndring og brand i sindet, også ud fra disse kyster med kurs mod fjerne strande. Rigt ladet med røvede og købte ting vender skibene efter lange sejlads tilbage til bostederne, der lidt efter lidt udvider sig både i omfang og menneskemængde. De første stammeområder, Grevinge, Svinninge, Ellinge, Hønsinge, Veddinge og Skippinge opstår. Jorden er fælleseje i fællesbrug. Senere ser vi »-byerne«, Højby, Mosby (Anneberg), Vejleby, Overby og Yderby komme til. Muligvis er benævnelsen by oprindelig en enkeltmands bosted, men billedet af dette forhold er uklart.

Et stigende folketal nødvendiggør yderligere udflytning. Med økse og brand (Brente) rydder man holt (Holte), krat og risbevoksede steder (Ris). »Torperne« (Skowætorp = Skaverup) opstår på de fremkomne lysninger i skovene. Efterhånden vrimler det overalt med disse udflyttersteder (-rupper og -strupper), hvis befolkning under slid og slæb stedse udvider deres dyrkede områder. En voldsom udvikling i landets bebyggelsesforhold finder sted. Samtidig ser vi, at tusinder af markens rå kampesten bliver kløvet og med beundringsværdig flid og akkuratse hugget i kvadre. Stenhuggerkunsten fejrer sine triumfer, medens lyset spiller i nye, jævne fladers symfoni af sort, rødt og hvidt. Skønne romanske kirkebygninger rejses, hvorfra klokkeklang og hellige messer i crescenderende toner ærer og forherliger den nye, gode gud, hvide krist, sjælenes frelser fra alle onde magters anslag. Kristus tegner sig i bevidstheden som uendelig stærkere end alle de gamle, hedenske guder, man før troede på, men ingen tænker sig andet, end at disse stadigvæk er til, selv om de nu er svage og afmægtige. Disse hedenske vætter må nu nøjes med at bo i skovene, på hederne og i forfædrenes gravhøje, hvor de stedse forstyrres og irriteres af kirkeklokkernes klang. Indtil sene tider vedbliver de i folkets tro at leve på disse steder. Helt anderledes er det med kilderne, landets rislende væld, som hvide Krist velsigner med sundhedskraft til menneskernes gavn. Især er denne kraft effektiv på hans elskede apostel Sankt Johannes' navnedag. Når midsommernatten sænker sig over landet, ser vi allehånde syge i snesevis lejr sig omkring Korskilden på Veddinge mark, Sankt Johanneskilde på Asnæs og Sankt Karens kilde ved stranden ud mod Isefjorden. Som ved Bethesda dam er her i kildernes vand lægedom at finde for alle skrøbelige, og i morgendagens lys ses grønsværet omkring de sprudlende væld fyldt med henslængte krykker og aflagte forbindinger. Gud være takket og lovet for kildernes undergørende kraft!

Omkring år 1150 knejser 7 romanske kirkebygninger i Ods herred: Højby, Vig, Asmindrup, Egebjerg, Grevinge, Asnæs og Faarevejle. Lidt senere, da man i århundredets sidste halvdel lærer at brænde mursten, toner Nykøbing, Rørvig og Oddens kirker frem i horisonten. Enhver ved nu, hvor slægtens børn skal døbes, hvor mand og kvindes samliv skal signes, og hvor de døde legemer, som ikke mere behøver at få gravoffer med sig, skal dækkes af den sorte muld. Kristendommens milde lære om fred og fordragelighed mellem mennesker har sejret. Landet er blevet kristnet, men i kolde hjerner ruger dog stadigvæk have-syge, misundelse og had, der fører til idelige fejder.

»Med lov skal land bygges, men ville enhver nøjes med sit eget og lade andre nyde samme ret, da behøvede man ikke nogen lov«, men trods »Jydske Lov«s besindige ord skabtes slige tilstande aldrig. I historiens grå lys over den ældre midaldralder ser vi borg efter borg rejse sig i Ods herred, medens bønder og småfolk søger ly for tve-dragtens storme i borgenes skygge. Dragsholm (Faarevejle sogn), Asnæs (Asnæs sogn), Gelstrup og Stokkebjerg (begge i Egebjerg sogn), Keldstrup og Sejstrup (Vig sogn), Storeborg (Borrebakken), Drøsselholm og Næseholm (Højby sogn) samt Borre (Rørvig sogn) rejses, og noget senere, men af mindre betydning, Ris og Veddinge (Faarevejle sogn), Gundestrup og Attrup (Grevinge sogn), Egebjerg og Lestrup (Egebjerg sogn), Høve og Aastofte (Asnæs sogn), Sivholmen (Asmindrup sogn) samt Ellinge, Nygaard, Højby og Stenstrup (Højby sogn). Altså 23 og måske endnu flere stormandssæder i midaldralderens Ods herred.

UNDER SÅDANNE FORHOLD og i betragtning af tidens ånd kan stridigheder ikke undgås, bitre fejder bryder ud – fejder med hævnfyldte drab, om hvilke nu kun beretningerne reflekteres i sagnenes og folkevisernes facetterede spejl, men som dog forlener de tilbageliggende, stumme stenkvadrede med betagende mæle. Fru Inger til Ris? Dokumenterne tier om hende, men sagnene taler om hendes besvær med de arge trolde, de onde vætter og alskens uting med horn og klo, der nordenfra, hvor kilderne bobler ved Disebjerg skrænt, hver nat ødelægger hendes kirkebyggeri på toften under banken ved Ris, indtil tvende stude med korstegnet tydeligt tegnet i koblerebets stik drives ud fra hendes gård og viser, hvor kirken skal bygges. »Der bygged fru Inger sit kirkehus, dybt og sikkert i strandbakkens grus, højt over skrænten i sol og i sus«, og der vil Faarevejle kirke komme til at ligge til sene tider.

Og så er der visen om »Hr. Ebbes døttre to, der fanged så underlig en færd«. Hr. Ebbe bor i Storeborg ved Højby sø. Er han måske af Hvi-

dernes stolte æt, navnet kan tyde på det. Han er redet bort på krigerfærd, og under hans fraværelse bliver hans to døttre, Trunde og Signelil, voldtaget af Bonde og Skammel på Højby, sønner af den brydske fru Mette dersteds.

»Da skeede det om den julenat, der folkene ginge til messe: Her Ebbes døttre de reyste sig brat, deres knive monne de hvesse«.

»Hvi monne Hr. Ebbes døttre to, fanged så underlig færd, kunne de ikke til kirke gåe, foruden de dragne sværd?«

»Norden i det våbenhus, drog jomfru Trunde sit sværd, sønden for det alterlius, fik Bonde så stor ufærd.«

»Norden for det alter klar, drog jomfru Signelil sin kniv. Neden ved den kirkedør, hr. Skammel mistede sit liv.«

I 7 år står Højby kirke i band for denne ufærds skyld. Da »bygde de højbyfolk et kapell på Ellenebjerg, det søgte kvinde og mand, til paven formildte deres sorg, og løste deres kirke af band.«

Sådan slynger sagnene og folkeviserne deres farvede islæt mellem tidens rendegarn på Ods herreds middelalderhistories væv. Er udåden sket, må tidspunktet vel henlægges til omkring år 1200, netop da Ord herreds lokaliteter og beboere med navns nævnelse så småt begynder at dukke op i endnu bevarede dokumenter. Dog har Isøre ting, der nævnes hos Saxo ved kongevalget efter Svend Estridsens død 1076 og senere, da budskabet om Erik Ejegods død på Cypern nåede hjem 1104, samt et par gange i forbindelse med Absalon, sikkert ligget i Ods herred. Stedet var godt valgt til folkets ting. Ods herred lå midt i det daværende rige, hvortil jyder og skåninger lige let kunne komme pr. skib. Om stedet har ligget i Rør-

vig sogn eller ved Kongsøre i Egebjerg sogn, ser man kun uklart. I kong Valdemars jordebog 1231 nævnes Ods herred med 351 plove, et meget betydeligt antal i forhold til naboherrederne, og specielt omtales Esæl (Hesselø), hvorpå der fandtes et hus. Skønt Nykøbing ikke nævnes i bogen, må den dog på den tid have været en større by, hvis indbyggere rimeligvis hovedsagelig nærrede sig ved sildefiskeri. En gammel afgift lyder på 1 td. sild og 12 penninge pr. fiskefartøj her. Sildemængden i Øresund og Kattegat var jo på de tider meget stor. Saxo fortæller i sin krønike, at Øresund var så fyldt med fisk, at skibene undertiden blev siddende fast og knapt kunne roes gennem stimerne. Direkte omtales Nykøbing først 1290, da den samt andre steder ved Isefjorden blev afbrændt af Marsk Stigs tilhængere, men navnet forudsætter muligvis, at der har været en ældre »købing« i nærheden. Marsk Stig døde på Hjelm 1293, altså 3 år efter, at Nykøbing stod i flammer. Stedet, hvor han blev begravet, ved man ikke, men som et fata morgana over Ods herred, der måske afspejler Hindsholm på Fyn eller et andet sted i Danmark, hæver marskens jordefærd sig i sagnene over Rørvig kirke. Dokumenterne tier, men i alle tilfælde havde han en del jordegods på egnen, således i Følleslev og Rumperup samt temmelig sikkert også Tygestrup, nu Kongsdal.

Ejendomsretten til Ods herreds jord var i 1300- og 1400-tallet og videre frem til reformationstiden delt mellem kongemagten, roskildebispens og en mængde stormandsslægter, der alle rugede over hver sin del. I det lange løb opsugede konge og bisp stedse mere af stormændenes gods, og ved reformationen 1536 slugte kronen på een gang al bispestolens ejendom og blev derved så godt som enejer af hele herredet. Men med disse tildragelser begynder et nyt kapitel af Ods herreds saga.

P. K. Hofmansen.

Milliarder på spil

Fhv. landbrugsminister *Henry Christensen* på et slægtsgårdstævne:
Foran den største politiske afgørelse, vi nogensinde kommer til at træffe

DANMARK MÅ NU tage sit selvstændige standpunkt. I førte omgang regeringen og Folketinget. I anden og afgørende fase den danske vælgerbefolkning. Den afgørelse, der skal træffes, er den mest betydningsfulde i Danmarks riges historie. Den er et valg imellem to muligheder. Vi kan enten isolere os eller indgå i et nærmere europæisk

samarbejde. Det er den største politiske afgørelse, vi nogensinde kommer til at træffe.

Med disse vægtige ord sluttede fhv. landbrugsminister *Henry Christensen* sin forelæsning om fordele og ulemper ved dansk indtræden i Fællesmarkedet på et møde, som Dansk Slægtsgårdsforening havde arrangeret på Rønnede Kro.

Mødet indledtes af formanden, gdr., hjemmевærnskonsulent *Jens P. Pedersen*, Præstbrogård, der udtalte mindeord om kong Frederik.

Henry Christensen bemærkede indledningsvis, at han fandt det prisværdigt, at en kreds af mennesker havde ønsket at stå vagt omkring danske slægtsgårde for dermed at fastholde et betydningsfuldt stykke dansk kultur, der også trak sine linjer tilbage i tiden.

Henry Christensen fortsatte: – Markedspolitikken er et stort og selvstændigt problem, og vi står overfor den vigtigste beslutning som det danske folk i fredstider overhovedet har skullet træffe. Det er store ord. Personligt mener jeg ikke, de er for store. Der er tale om en beslutning, som vil blive skelsættende for de vilkår, hvorunder vi skal bygge vor fremtid op. Vi skal træffe et valg mellem to helt nye muligheder. Den eksisterende situation vil ikke findes efter den 1. januar 1973.

Et nej ville være dristigt

Et nej til dansk medlemsskab af Fællesmarkedet ville være en overmåde dristig handling, fordi det ville medføre en afbrydelse af dansk landbrugs markeds-mæssige samarbejde med Storbritannien, uden at man ville have noget andet betydningsfuldt markedsfællesskab at sætte i stedet.

En sådan beslutning ville åbne hidtil ukendte og meget farlige perspektiver for Danmarks fremtid.

Man måtte frigøre sig for den tvangsforestilling, at Danmark fortsat kunne køre sit eget løb. En sådan mulighed eksisterede overhovedet ikke. Der var to muligheder at vælge imellem, isolering med de deraf følgende konsekvenser eller tilslutning til det europæiske samarbejde.

Henry Christensen understregede, at dansk landbrug ved indtræden i Fællesmarkedet ville være sikret afsætningsvilkår i henhold til Romtraktaten på lige fod med landbruget i de øvrige fællesmarkedslande. I tilfælde af fald ned under de ansatte tærskelpriser ville diverse mekanismer udløses, som sikrede de indgåede prisordninger.

Ved dansk beslutning om indtræden i Fællesmarkedet ville Danmark gå ind under de aftalte landbrugsordninger allerede den 1. februar 1973 og i det første år opnå en merindtægt på ca. 950 mill. kr. Ved overgangsperiodens udløb i 1978 ville merindtægten ved uændret landbrugseksport være ca. 2 milliarder kroner.

Der kunne ikke herske tvivl om, at mange milliarder kroner ville være på spil, dersom Danmark vedtog at holde sig udenfor Fællesmarkedet. En isolering ville utvivlsomt føre med sig, at mange betydelige danske industrivirksomheder som Danfoss og Lego m. v. ville flygte bort fra landet.

I forbindelse med landbruget ville det danske samfund slippe for støtteordninger til ca. 1 milliard kroner om året, og hele samfundet ville få del i denne kage.

Et medlemsskab af Fællesmarkedet ville ikke betyde nogen fare for Danmarks suverænitet. Danske arbejdere ville ikke blive deporteret og den sociale standard ikke sænket. Den slags påstande var at betragte som rene røverhistorier.

Hvor er den danske ungdom, som vil gå ind i en diskussion om medleven i et kommende europæisk samarbejde? Hvor er den danske ungdom, som for alvor tror på sine muligheder i fremtidens Europa? Denne ungdom vil vi meget gerne høre fra.

Henry Christensen troede ikke på et nordisk alternativ til Fællesmarkedet, men markerede sin glæde over, at det sidste problem i forhandlingerne mellem Norge og Fællesmarkedet var blevet løst.

Efter at man havde nydt aftenkaffen, fulgte en spørgetime.

Der blev stillet talrige spørgsmål, og Henry Christensen besvarede dem alle sagligt og nøjternt.

Jens P. Pedersen sluttede af med en hjertelig tak til aftenens hovedperson og de mange, som havde bidraget til at gøre mødet indholdsrigt.

(Næstved Tidende)

Barneminderne

Af *Kirstine Hofmansen*

HVEM, DER EN forårs- eller sommerdag har vandret gennem moser og heder, ved hvilken følelse, der kan gribe sindet ved duften af alle de forskellige planter, som findes der. Og denne friske fugtighed fra lavninger og siger, og grøfterne med det hurtigrindende vand. – Hvor rummer sådan

en mose- og hedeegn en verden fuld af eventyr for dem, som har haft deres barndomshjem der, og hvor de måtte gøre nytte ved at passe på fårene og køerne, der skulle søge føden i mosen og på heden. De, der som børn har haft deres gerning derude, er kendt med mosens og hedens forskellige fugle, kender de mangeartede lyde og ved, hvor de hver især bygger deres reder. Og hvor kunne legen gå selv i de tidlige kolde forårsdage.

Der er måske mange, som tilfældigvis traver over en sådan barsk og øde egn og ikke ved, hvor mange minder og barnedrømme, der så at sige

ligger og slumrer ved mangan lille lynghøj, vidjebuske, grøftekanter og så meget andet, som kan blive til store ting i børnenes verden.

Ved enden af en sådan lille lyngbakke, der skrånede ned mod mosen, lå for år tilbage et lille hvidkaldet hus med stråtag. Der var stue og køkken i den ene ende af huset, og i den anden noget lavere del havde koen og fårene deres opholdssted. Det var lille Kirsten Andersdatters hjem. Her legede hun og hendes mange søskende de kolde forårsdage, ja sommer og vinter med, henvist til dem selv det meste af tiden, da forældrene næsten altid var på arbejde, ved hvad de kunne få. Der skulle hænges i for at mætte de mange munde. Et par af de største børn var allerede ude i tjeneste som fåre- og kohyrder.

Om søndagen så man gerne lille Kirstens mor i sin vadmelskjole og med blankpudsede træsko vandre den ca. mils lange vej til sognets kirke. Og når de, som var ude at tjene, engang imellem fik lov at komme hjem en søndag eftermiddag, var der fest i det lille hjem.

Nu skulle man tro, at dagene var ensformige og kedelige for børnene. Der var jo ikke mange afvekslinger med udflugter og lignende. Naturligvis, de kunne undertiden være lange og kedelige, men som oftest var de fulde af liv og indhold, thi på den anden side af mosedalen lå et lille boelssted, og markskellet gik tæt ind mod lille Kirstens hjem. Det var børnenes opgave hver på sin side at passe på, at dyrene ikke overskred grænserne. Her, ved lyngbakke, i mosen, mellem knolde og siv, pors og meget andet gik legen sin gang mellem børnene fra de to hjem. Der blev bygget huse og kirker, gravet grøfter og brønde. Og mange sten, som ligger et eller andet sted den dag i dag, har både været køer, heste, får og mennesker med. En af drengene var præst ved kirken, en anden agerede lynild og torden og jævnedes det hele med jorden. Der blev dæmmet op for vandet

i grøfterne, for så pludselig at lade det bryde igennem igen – lig et vandfald.

Mellemmaden blev så indtaget i fællesskab, men den var vist ikke altid, hvad vi ville kalde særlig lækker. Bart rugbrød med ost til var meget almindelig. Havde den ene part noget bedre end den anden, blev der »byttet«.

Årene gik. Nu er det længe siden, lille Kirsten Andersdatter, hendes søskende og naboens børn legede ved lyngbakken og mosen. Mangan her siden den tid haft deres leg og barnedrømme der. Lyngbakken og mosen er forlængst kultiveret. Alle de sten, som findes på den grusede bakke, er ofte i vejen og smides foragtligt til side, men hvis de kunne tale, ville de kunne fortælle mange ting. Går man over disse steder en gang imellem, er man ligesom omgivet af så meget underligt og stort. Det er, som om der tales og hviskes fra de mange vidje- og lyngbuske, som endnu står langs grøfterne – og ikke så sært. For det underlige var, at da Kirsten Andersdatter som gammel kone lå på sit dødsleje i en anden by og sogn, end hun var opvokset i, var der så meget, hun ikke længere kunne huske fra sit lange liv, som også havde haft sin del af sorger og besværligheder. Der var ting, hun slet ikke kunne gøre rede for eller tale med om mere. Men da var det, at hun kunne huske barnelegen ved den lille lyngbakke. Hvor strålede hendes ansigt, da hun talte om barndomsdagene og legekammeraterne, og det at hun snart måtte få lov at komme hjem til den gud og frelser, som hun havde troet på, og til sine hjemgangne kære. Lyngbakken og legen der blev hun ved med at kunne huske til det sidste.

Derfor kan man ikke gå over disse steder uden at tænke på, at her ligger lille Kirsten Andersdatters minder og slumrer. Disse minder fra disse nøjsomme og stræbsomme hjem. Disse minder, der havde kraft til at blomstre op og forskønne hendes sidste dage.

Livet, trods alt

Blade af en dagbog

En bog, som har glædet mange i den senere tid, er *Mette Fog Pedersens »Livet, trods alt«* (udsendt i kommission hos Konrad Jørgensens Bogtrykkeri A/S, Kolding, 1971).

Mette Fog Pedersen, Rødding Højskole, har opholdt sig på Aarhus Kommunehospital det meste af de sidste otte år og tildels i den kunstige lunge. Til sygdommen ramte hende, havde Mette Fog

Pedersen sin ønskede plads i tilværelsen på Rødding Højskole og passede dér i enhver henseende sin stilling som en rigtig højskolemor.

Til julen 1970 fik hun blandt mange andre gode gaver en dagbog. Fruen siger herom i optakten til »Livet, trods alt« bl.a.:

»Blandt alle de gaver, jeg fik juleaften, var

der også en dagbog. Jeg morede mig vist lidt, da vagten holdt den op for mig, så jeg kunne se den. Hvad i al verden skulle jeg med en dagbog?

Nu er der gået et par dage, og den lille blå bog med de mange hvide blade har ikke villet lade mig i fred. Måske har min ven, der forærede mig bogen, alligevel ret? Måske er en dagbog netop noget for en, der er umælende. For det er jo ikke sådan, at tankevirksomheden bliver mindre, fordi man mister mælet. Jeg vil snarere sige tværtimod. Efterhånden som sygdommen har gjort mig mindre og mindre skikket til at meddele mig, er tanker og ideer vrimlet frem i mit sind. Hukommelsen er også blevet skærpet. Mens jeg stod midt i en travl hverdag, var der så meget, der forstyrrede og afledte. Nu er jeg ofte henvist til min egen tankeverden.

Jeg tror alligevel, jeg vil begynde på den dagbog!«

Det blev i løbet af året 1971 en menneskeligt meget smuk bog på 121 sider, hvoraf vi med tilfaldelse bringer dette afsnit, ligesom vi gerne senere vil vende tilbage til dette dokument fra en tilværelse i sygesengen gennem år, uden at livsmodet lod sig kue.

Den 5. april 1971.

Højskolen har rigtignok været i søgelyset i den sidste tid. Og ikke blot for det gode! Jeg har naturligvis med stor interesse fulgt alt, hvad der har været i radio og TV om sagen. Det er også sket, at mine vagter har læst artikler og kronikker fra avisen højt for mig.

Det kan være svært nok at danne sig et klart billede af, hvor betydningsfulde de spørgsmål, der strides om, i virkeligheden er. For en nu udenforstående føles det let, som om man øder megen god og kostbar tid med ørkesløse diskussioner om hvilke arbejdsmetoder, der skal anvendes, hvem der skal bestemme hvor meget osv.

Naturligvis må højskolen som enhver anden undervisningsanstalt være underkastet forandringer i pagt med tiden. Sådan er det i dag, og sådan har det også været før. I de sidste ti år, jeg fik lov at arbejde på en højskole, skete der også forandringer, om end de ikke voldte så meget rabalder som i dag.

Gennem mange år havde det været et stort ønske på de fleste af landets højskoler, at man kunne få tag i byngdommen, så elevflokkene virkelig kunne blive et udsnit af den danske befolkning. I løbet af 50'erne blev dette ønske opfyldt. Først viste der sig enkelte byboere mellem de mange unge fra landet. Flere kom til, og inden længe var elevflokkene en skøn blanding af unge fra alle miljøer.

Og hvordan gik det så, når unge fra land og by for en tid helt skulle dele tilværelse?

I undervisningstimerne var der ingen problemer. På Rødding Højskole havde vi netop i begyndelsen af halvtredserne radikalt ændret den gamle timeplan. Der var få obligatoriske timer tilbage, stort set kun foredrag, samfundslære og dansktimer. På resten af skemaet var der en række valgfri fag, så eleven selv kunne sammensætte sin timeplan, alt efter interesse og behov. Til elevernes ros må det siges, at når de havde haft frihed til selv at bestemme, om de ville på højskole eller ej, og derefter selv havde kunnet lægge deres skema, rettede de sig loyalt efter skolens plan.

Det blev fritiden, der blev det springende punkt. Undertiden forløb alt fint, til andre tider kom der gnidninger. Et år havde vi meget ufornuftigt indkvarteret en gruppe bypiger i en afdeling for sig. Der blev overhovedet ingen kontakt mellem dem og den øvrige flok. Hen på vinteren udviklede det sig ligefrem til fjendskab, så min mand måtte forsøge at mægle.

En enkelt overklassepige kunne en vinter slet ikke falde til. Hun blev ofte i sengen og var uvillig mod så meget. En dag satte jeg mig ved sengekanten hos hende for at få at vide, hvad der var i vejen. Hun beklagede sig over, at der ikke engang var rideheste, nu hun var på landet, eller en stor, flot hund, hun i det mindste kunne gå tur med. Jeg oplyste hende om, at selv om jeg havde haft en hund, havde eleverne aldrig fået lov til at gå tur med den. Højskolen var jo heller ingen rideskole.

En vinter havde vi ved vort bord en lille, meget raffineret københavnerpige, Inge, der på mange måder var et morsomt eksempel på, hvordan indstillingen til det fremmede miljø gradvis skiftede. Hun boede sammen med en djærv og morsom sjællænderpige, Sofie, og det havde hun godt af.

Inge havde højt, lyst, fint hår. Det måtte for at »stå op« skyldes i øl, ikke i almindelig Hof, men i guldbajer. Hver gang det blev vasket, og det skete tit, stod Sofie hos. Inge brugte nemlig kun halvdelen af øllet, og så snart vasken var forbi, satte Sofie flasken for munden og drak med velbehag resten.

Af og til dansede eleverne folkedans i gymnastiksalen. Det var gerne meget yndede aftener, fordi vi havde så udmærket og inspirerende en leder. Inge stillede også i salen, men hun var iført meget stram nederdel og sko med høje stiletthæle. Ikke just velegnede ting til folkedans. Hun ville dog heller ikke på nogen måde være med, men sagde nej, når nogen ville hente hende. Imens lo og morede de andre sig og svang sig lystigt i de forskellige danse. Det blev alligevel Inge for meget. Pludselig smed hun stiletskoene og foer på strømpefødder ind i en dans med kædeture, der just var i gang. Lidt efter så jeg en stor karl svinge det lille nemme væsen i sin stærke

arm, så hun næsten fløj. Jeg havde lidt ondt af nederdelen og strømpefødderne. Både han og hun så ud til at more sig. Bortset fra, at det kneb de andre piger lidt at godtage Inges flotte påstand om, at hun da regnede med at blive gift mindst to gange, faldt hun ellers efterhånden helt til i flokken.

I dag er det ikke muligt at se forskel på unge fra forskellige dele af landet.

Den 13. april 1971.

I påsken blev der ikke tid til at skrive dagbog; der skete så meget. Normalt har jeg ikke ret ofte familiebesøg. Vi opholder os jo så at sige i hvert sit hjørne af landet.

Selv om jeg ikke havde det godt, var det alligevel dejligt at se familien i påsken. Min mand gjorde den lange tur fra Rødding til Århus to gange. De unge var her også. Jeg har altid lidt ondt af mine nærmeste, når de besøger mig. Syv års hård sygdom undgår naturligvis ikke at sætte sine spor. Især da mange af mine ansigtsmuskler ikke fungerer. Det er også lidt trist, at jeg ikke rigtigt formår at yde noget til samværet, men kun kan modtage. Det går lettest, når min mand er her, han er efterhånden så vant til, at han skal fortælle for mig og selv klare underholdningen. Det kan være sværere for en af de unge at skulle sidde hos mig i et par timer. Da slipper snakken let op. I påsken kom alle tre unge på en gang, så her var ganske livligt.

Jeg får ikke besøg af andre end den nærmeste familie, selv om der er mange, der gerne ville se til mig. Men jeg synes ikke, jeg magter det. Et par gange har man uforvarende sluppet nogle gamle elever ind til mig. Da de så mig, løb de grædende ud igen. Det var næsten mere, end jeg kunne tage.

I radioens påskeprogram var der et par ting, der optog mig. Det var en stor og fin opgave, Danmarks Radio havde påtaget sig ved at opføre Bachs Matthæuspassion Skærtorsdag og Langfredag aften. Jeg havde glædet mig til denne musikalske oplevelse, og jeg blev da heller ikke skuffet. Imidlertid viste det sig, at min unge vagt gerne ville følge et TV-spil om Martin Luther, der netop gik for sig under anden del af passionen. Jeg undte hende gerne denne fornøjelse. Luthers liv og levned var jo fyldt med spænding og dramatik. Selv brød jeg mig knap så meget om stykket, dels var det mig imod med en engelsktalende Luther, og dels råbte han så højt og voldsomt, at det virkede uægte. Vi ordnede os sådan, at hun satte sig ved siden af mig, TV blev anbragt ved foden af sengen og radioen ved hovedgærdet. Så fik hun lov til at se, mod at lyden blev sat ganske lavt. Da mine knæ blev bøjet, skjulte de næsten helt den lidt generende lysende firkant. Jeg kunne så i fred hengive mig til nydelsen af Matthæus-

passionen. Kun når Luther blev alt for lidenskabelig, trængte en svag forstyrrende lyd ind. Det må vist siges at være demokrati på arbejdspladsen.

Det er et vældigt apparat, der skal til med stort orkester og kor samt solister for at få en sådan passion til rigtigt at lyde. Man havde hentet solisterne fra udlandet. Mange af dem var kendte, alle var de dygtige. Jeg syntes bedst om de mandlige stemmer. Kvindelige solister har så tit uvaner, der skæmmer. Det kan være alt for kraftige vibrationer eller nogle underlige lyde ved intonation og afslutning af en tone. Det generer og irriterer. Men det var en fryd at høre radiokoret. Det er ualmindelig fint skolet med god balance mellem stemmerne og stor klangskønhed. Man bliver nok aldrig træt af at lytte til Bachs passioner. Denne vekslen mellem det lidenskabelige og dramatiske og partier i fuldendt harmoni og af stor skønhed er så betagende.

Det andet i radioens påskeudsendelser, som optog mig, var nogle udtalelser af undervisningsdirektør Baunsbak. Han må være en modig mand, siden han med overbevisning fremførte, at vi i dag har for mange vuggestuer. Baunsbak afviste den almindelige jagt efter højere levestandard, fordi den ofte sker på bekostning af børnene. Spædbarnet skal være hos moderen. Han brugte vendingen, at man må være rede til at investere tid i barnet, hvis ikke noget værdifuldt menneskeligt skal gå tabt. Hvor ofte har jeg ikke gjort mig til talsmand for de samme tanker.

Hilsen til Danmark fra fransk veninde

MADAME ELLEN GODEFROY, Paris, der tidligere har sendt os en artikel, har stillet yderligere en del materiale til rådighed for »Slægtsgården«.

Madame Godefroy, der er dansk født, har boet 22 år i Frankrig, hvor hun er gift med et medlem af den franske Nationalforsamling, har bevaret sin store interesse for Danmark, samtidig med at hun på nært hold følger meget med i fransk politik.

Hun skriver indledningsvis følgende betragtninger af sin mand, Pierre Godefroy:

»Vi har i de sidste uger sporet en vis dansk betænkelighed ved Fællesmarkedet og jeg finder danskernes reaktion er forståelig. Det er en meget gammel nation, der altid har været fri og selvstændig; men deres frygt er ubegrundet, og kommer de ikke med, er det det rene selvmord.

Den høje levestandard i Danmark skyldes i nogen grad, at det har været en stor fordel for danskerne ikke at have deltaget i de to verdenskrige. Medens de andre lande udrustede hære, krigsskibe, flyvevåben, fik jævnet deres byer med jorden og slået mange mennesker ihjel, fik danskerne – og de andre nordiske lande – et stort forspring. Dette forspring har de ikke mere. Efter at de europæiske stormagter er holdt op med at slås, og i stedet samarbejder, stiger levestandarden i de lande. De er nået op på højde med Danmark og vil nå endnu længere i rigdom og velstand, hvorimod Danmark – udenfor det europæiske fællesskab – vil blive mere og mere forarmet.

Som medlem af Fællesmarkedet vil der ikke gå 10 år, før Danmark får betalt al sin gæld. Jeg vil gerne indgå et væddemål herom! Det er utroligt, så rigt det land vil blive! Fællesmarkedet er i særlig grad vellykket med henblik på lande som Danmark. Man skulle tro, det var lavet specielt for danskerne!«

Om skatteproblemet sagde Pierre Godefroy bl. a.: »Målet er, at medlemslandene i nogen grad skulle have et ensartet skattesystem, men jeg kan garantere, at det vil vare meget længe, inden vi når så langt. Der er intet på denne jord, der er mere rodet og indviklet end skatterne. Selv i ét land er det meget svært at fordele skatterne nogenlunde retfærdigt, da de henvender sig til alle mulige forskellige kategorier. I Fællesmarkedet er det franskmændene og italienerne, der har de laveste direkte skatter, de kan ikke fordrage at betale skat. Her i Frankrig har vi indført en omsætningskat (la TWA) for at få samme skattesystem som Tyskland.«

Det burde være en fordel for Danmark, at man i Fællesmarkedet drager omsorg for, at landmænd i andre lande ikke får flere skattemæssige fordele end landmænd i Danmark.

Frankrigs finanssekspert har været nødt til at foretage en undersøgelse af skatterne i alle Fællesmarkedets lande med det formål at kunne forsvare deres egen skattepolitik overfor vælgerne – og oppositionen!

Da Fællesmarkedet begyndte, viste det sig desværre, at franske varer ikke var konkurrencedygtige. Fabrikkerne og producenterne beklagede sig til regeringen: »Vi kan slet ikke være med, alle de skatter, vi har, gør vore varer alt for dyre.« Efter at have undersøgt sagen, kunne regeringen vise dem sort på hvidt, at franskmændene ikke betaler mere skat end tyskerne, snarere mindre, og fabrikkerne blev nødt til at finde en anden forklaring. Det de trængte til, var at rationalisere og modernisere deres foretagender.

Det er Fællesmarkedets største bedrift at have rusket op i folk og fået dem ud af en gammel-dags, sløv rutine og slendrian.

Grunden til at danskerne er bange for dette

Fællesmarked, kan kun være, at de undervurderer sig selv, de er for beskedne.«

Ellen Godefroy følger hertil:

Fællesmarkedet har hidtil ikke givet anledning til folkevandringer. Man kan roligt gå ud fra, at de fleste mennesker bliver, hvor de er, hvor de har deres venner og familie, deres vaner og traditioner, kort sagt, deres »way of life«. Sproglige vanskeligheder gør det meget vanskeligt at skifte land.

Man slår rødder, der hvor man er. Den specielle hygge, danskerne værdsætter og ikke kan undvære, finder de kun sjældent andre steder.

Og med hensyn til, at udlændinge vil komme og slå sig ned i Danmark som de har lyst til, gør de det naturligvis kun, hvis de føler sig velkomne, bliver godt modtaget og hjulpet til rette. Det, som vil genere dem mest i Danmark er bl. a. sproget, der er svært, bl. a. de lange mørke vintre og korte somre. Desuden de høje skatter og huslejer.

Tendensen går nu mod bygningen af gigantiske supermarkeder – *euromarkeder* – uden for storbyerne, på en mark med vældige parkeringspladser. Det er løsningen på storbyernes trafik- og parkeringsproblemer.

I disse gigantiske supermarkeder handles med alle europæiske varer, fra kartofler til fjernsynsapparater. Her *må* danskerne være med!

Der er allerede Tuborg og Carlsberg øl samt dansk torskelever. De danske varer er blandt de bedste og mest tiltalende, *alt* vil kunne sælges. Det er, som om de danske varer bringer noget af den danske hygge med sig.

Der er ingen tvivl om, at Danmark vil kunne handle med Fællesmarkedet uden at være medlem. Men Danmark risikerer i det tilfælde at blive behandlet som den »fattige fætter«, der kun får resterne fra de riges bord, uden at have nogen rettigheder.

Velstand kan naturligvis aldrig være det eneste mål for civiliserede nationer. Rigdom må kun blive en basis, en grobund, hvori kunst og viden-skab vil kunne udfolde sig og få en guldalder, således at vi kan få en ny renaissance i Europa. »Under krigen tier muserne«. Måtte de kunne udfolde sig i en periode af fred og fordragelighed!

Det er een gang for alle slået fast og bevist klart og tydeligt, at kun en industriel og økonomisk ekspansion kan give en høj levestandard og fuld beskæftigelse til alle. Det er sørgeligt at se, at medens vi har overproduktion, er der andre, der sulter. Det, U-landene har brug for, er investeringer. Idealisme og godgørelse samt ædle følelser er ikke noget, der batter på dette område.

Et rigt Europa vil kunne stille kapital og en højt udviklet teknologi til rådighed for de lande, der mangler alt.

Epigram

*At vende sig
imod et spejl,
er nogens vej
til andres fejl.*

*At se, kun se
det, andre så,
er tegn på én,
der gik i stå.*

*At le, kun le
den kolde latter,
bekræfter én,
der intet fatter.*

*At søge blidt
med væresind,
gør ingen væren
væreblind*

Ib Paulsen.



Slægtsgårdsforeningens mærkat

som er trykt i fire farver, kan endnu købes for 7 kr. pr. bundt á 100 stk. – Henvendelse til

Foreningens kontor, Hybenvej 27, 5260 Hjallese

Fotokopiering!

Manuskripter, originaldokumenter, attester, matrikelkort etc. fotokopieres.

Størrelse 21 × 30 cm: 1,50 kr. pr. kopi.

Størrelse 22 × 36 cm: 1,75 kr. pr. kopi.

Rabat ved større bestillinger!

Slægtsgårdsarkivet.

Birketinget 6A III. Tlf. (01) 58 76 02

2300 København S.

*A*NDELSBOGTRYKKERIET
i Odense



SPAREKASSEN FYN

Den store sparekasse
giver de største fordele

Den almindelige Brandforsikring
for Landbygninger, oprettet ved kongelig Anordning
af 1792

HOVEDKONTOR: STORMGADE 10 . KØBENHAVN K. (01) 12 11 00

De kan regne med
Hovedkontor: Axelborg, København V **Andelsbanken** Telf. (01) 14 09 82
over hele landet